

تأثیر فعالیت‌های گروهی بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان مدرسه نور ناحیه ۲ ارومیه

پژوهشگر: طاهره توفیقی
دانشجوی دوره کارشناسی دینی و عربی

رعایت نظم و ترتیب، انفاق و از خود گذشتگی، طرز تفکر صحیح و منطقی، احترام به حقوق دیگران و حل مسایل و مشکلات زندگی را نام برد و نوجوان در دوره راهنمایی فرا می‌گیرد که با دوستان و همسالان افت و خیز نماید، در فعالیت‌ها با آنان همکاری نماید، در زمینه‌های گوناگون رقابت داشته باشد، رأی و نظر خود را اعلام کند و در مقابل رأی و نظر دیگران بی‌تفاوت نباشد و عکس‌العمل نشان دهد. مسئولیت بپذیرد و نهایتاً در قبال مسئولیت پاسخگو باشد و از بودن در اجتماع همسالان و گروه لذت ببرد.

امروز بر همگان روشن است که مدرسه یک وظیفه اجتماعی دارد که اهمیت آن کمتر از بعد آموزشی یا آموزش و پرورش فردی نیست و مدرسه همچون خانواده یک واحد اجتماعی است و در شکل‌گیری شخصیت اجتماعی فرد بسیار مؤثر است و دیگرانیکه هیچ فردی به تنهایی و دور از اجتماع نمی‌تواند زندگی کند و وقتی در اجتماع زندگی می‌کند در گروه‌های مختلف اجتماعی عضویت پیدا می‌کند. آنگاه میزان موفقیت وی در گروه‌های اجتماعی بستگی به این دارد که تا چه اندازه آموزش لازم را برای برقراری روابط احترام‌آمیز و مطلوب با دیگران دیده باشد چه تعاملاتی داشته باشد و خلاصه تا چه حد از رشد اجتماعی برخوردار باشد. به عبارتی تا چه اندازه سازگاری اجتماعی پیدا کرده باشد. «روانشناسان، میزان سازگاری فرد با جامعه و دیگران را متناسب با رشد اجتماعی فرد می‌دانند» (محمد خدایاری فرد- ۱۳۷۱).

بنابراین هر اندازه رشد اجتماعی فرد بالا باشد، محبوبیت و مقبولیت وی در گروه اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود.

ویژگی‌هایی که صاحب نظران تعلیم و تربیت از اجرای فعالیت‌های گروهی ترسیم نموده‌اند عبارتند از:

۱. فعالیت‌های گروهی انعطاف پذیر می‌باشند.
۲. فعالیت‌های گروهی بر آموزش غیرمستقیم تأکید می‌کند.
۳. فعالیت‌های گروهی با توجه به نیازها و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان متنوع می‌باشند.
۴. شرکت دانش‌آموزان آزادانه و با اختیار خواهد بود.
۵. از روش‌های فعال یادگیری، مشارکتی و گروهی استفاده می‌شود.
۶. به رشد جنبه‌های گوناگون شخصیت دانش‌آموز توجه می‌شود.
۷. فعالیت‌های گروهی جنبه‌های نشاط و شادابی، تحرک و جنب و جوش را تقویت می‌کند.
۸. فرآیند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را تسهیل می‌کند. (منوچهر فضلی خانی و دیگران).

روانشناسان در کتب روانشناسی ویژگی‌های فردی را شرح داده‌اند:

۱. گشاده رو، متواضع و خوش خلق است.
۲. نسبت به دیگران احساس و وظیفه و تکلیف می‌کند.

چکیده:

هدف از این پژوهش چنان که در عنوان نیز ذکر گردیده، سنجش تأثیر فعالیت‌های گروهی بر رشد اجتماعی و ارتقای رشد اجتماعی دانش‌آموزان به خصوص دانش‌آموزان کم‌رشد یافته است. در مدرسه فوق‌الذکر با جامعه آماری ۴۵۰ نفر و نمونه‌ای در حدود ۳۰ نفر با روش شبه آزمایشی و با ابزار آزمون رشد اجتماعی «وایتزمن» پژوهش اجرا و مشخص گردید که با شرکت دادن دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی و تقویت اعتماد به نفس آنان می‌توان رشد اجتماعی را ارتقا داد.

مقدمه:

رشد اجتماعی افراد از نقطه نظر این که انسان موجودی اجتماعی است و در جامعه زندگی می‌کند دارای اهمیت فراوانی است. بی‌شک افرادی که در زندگی روزمره خویش در اجتماع سازگاری بیشتری با اطرافیان داشته‌اند، همواره افرادی موفق بوده‌اند و روز به روز بر گستره موفقیت آنان افزوده می‌گردد. چرا که انسان در تعامل با دیگران و زندگی اجتماعی است که می‌تواند مراحل کمال را طی کند و به موفقیت‌هایی دست یابد.

روشن است که دانش‌آموزان امروز ما، پدران و مادران فردای جامعه ما هستند. بالطبع اگر همین دانش‌آموزان امروز از تمامی جوانب رشد به خصوص رشد اجتماعی دچار نقض‌هایی باشند در شخصیت اجتماعی شان مشکلات جبران‌ناپذیری وارد خواهد آمد.

همچنین در خانواده، مدرسه و دوران تحصیل است که فرآیند اجتماعی شدن نوجوانان و جوانان ما شکل می‌گیرد. امید است که همه آینده‌سازان جامعه اسلامی‌مان همواره انسان‌هایی با شخصیت متعادل و همچنین با فضیلت و خداجو بار آیند و فرداهای درخشانی را داشته باشند.

بیان مسئله و توصیف وضعیت موجود:

بدیهی است که هدف اصلی تعلیم و تربیت ایجاد زمینه‌های مناسب جهت رشد و شکوفایی استعدادها بالقوه دانش‌آموزان است. در راستای رسیدن به این شکوفایی در ابعاد مختلف جسمی، عاطفی، ذهنی، فرهنگی، معنوی و اجتماعی، یعنی رشد همه جانبه، لازم است شرایط، امکانات و محیط را فراهم ساخت تا فراگیران بتوانند آمادگی و شایستگی لازم برای زندگی مطلوب را کسب کنند.

یکی از ابعاد مختلفی که سخن از شکوفایی در آن بعد شد، بعد اجتماعی است و از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است، بر همین مبنا یکی از جنبه‌های روانی انسان جنبه اجتماعی است که از طریق ادراکات، زبان و اندیشه‌ها موجبات ارتباط افراد با همدیگر فراهم می‌آید (شریعتمداری، ۱۳۷۳).

بنابراین اجتماعی شدن یا فرآیند رشد اجتماعی یکی از نیازهای اساسی بوده و کسب مهارت‌های گوناگون در عرصه زندگی را دانش‌آموزان بعد از خانواده در مدرسه به عنوان یک اجتماع بزرگتر می‌آموزند و از جمله این رفتارها و مهارت‌های اجتماعی می‌توان حس همکاری، همدردی با هموعان، آداب و معاشرت، رقابت در عرصه زندگی، سازگاری با دیگران،

ابزار و شیوه‌های جمع آوری اطلاعات:

از طریق اجرای تست یا آزمون رشد اجتماعی در دو مرحله میزان رشد اجتماعی دانش‌آموزان به دست می‌آید و در فاصله این دو آزمون به مدت یک ماه دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی به صورت کاملاً سازمان یافته شرکت می‌کنند و بدین طریق مشخص خواهد شد که فعالیت‌های گروهی چه تأثیری در رشد اجتماعی دارد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در بررسی تست بار اول - شماره یک، مشخص گردید که:

۱- تعداد ۸ نفر از آزمودنی‌ها (از مجموعه مورد

و با راهنمایی‌های اساتید و دوستان و همکاران شیوه‌های مؤثرتری را پیدا کنم.

دلایلی که به نظر بنده موجب‌کنند رشد اجتماعی با نقصان آن را فراهم می‌آورد به شرح ذیل می‌باشد:

- عدم شرکت در اجتماعات خانوادگی و گروه‌های همسالان
- محرومیت‌ها از قبیل عدم امکانات دسترسی به رسانه‌های گروهی و عدم علاقه به استفاده از آنها
- احساس حقارت به خاطر شکست‌ها، ناکامی‌ها و مشکلات خانوادگی و ترس از تمسخر دیگران
- احساس عجز و ناتوانی در برابر مشکلات و

- ۳. اهل تعاون و همکاری است.
- ۴. ارشاد و راهنمایی دیگران را می‌پذیرد.
- ۵. صبور بوده و انتقادپذیر است.
- ۶. روحیه عفو و گذشت دارد.
- ۷. در مقابل محبت دیگران ابراز محبت و تشکر می‌کند.
- ۸. مسئولیت‌پذیر بوده و از زیر مسئولیت‌ها شانه خالی نمی‌کند. (رشد اجتماعی، ترجمه: ع. سیمانظری)

شناسایی مسئله، ابعاد و علل آن:

در طول چندین سال تدریس، همواره موضوعی که بیشتر ذهن مرا مشغول کرده بود، وجود تعدادی از دانش‌آموزان کمرو، خجالتی و گوشه‌گیر و حتی دانش‌آموزانی که برغم توانایی

نظر) از نظر رشد اجتماعی پایین‌تر از متوسط هستند و یا به عبارتی ۷۲/۷ درصد از آنها مشکل‌دار هستند.

۲- همچنین مشخص شد که تعداد ۳ نفر از همان مجموعه از نظر رشد اجتماعی مشکل‌چندانی ندارند و از نظر درصد ۲۷/۳ درصد از آنها متوسط به بالا هستند.

راه پیشنهادی عبارت است از مجموعه‌ای از فعالیت‌های گروهی است که در کل فرصت‌هایی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد که در محیط خانواده، مدرسه و اجتماع ابراز وجود کنند و از توانایی‌های خود در راستای اجتماعی شدن همواره موفق باشند.

پیشنهاداتی که در مورد رشد اجتماعی مفید به نظر می‌رسد:

- دادن فرصت ابراز وجود به دانش‌آموز یا نوجوان در محیط خانواده و مدرسه
- فراهم ساختن زمینه ابراز عقیده در اجتماعات
- فراهم ساختن بستر مناسب برای استفاده از

رتاب جامع علوم انسانی

تسلیم شدن در مقابل آنها

- وجود غرور کاذب و بی‌جا و به تبع آن نداشتن مراودات و تعاملات روزمره با دیگران
- ترس و اضطراب در زندگی با توجه به علل گوناگونی از قبیل:

الف - ترس از عدم موفقیت و عدم محبوبیت در ارتباط با دیگران

ب - وسواس داشتن و شک کردن در روابط با دوستان و همسالان که از سوی خود فرد یا والدین

ج - ترس از انحرافات احتمالی

د - افسردگی؛ وجود جو غیرعاطفی در خانواده یا جدایی والدین و همچنین از دست دادن یکی از عزیزان و به تبع آن غم و اندوه، ناامیدی، عدم اعتماد به نفس و گوشه‌گیری و منزوی بودن

ه - دلایل عدیده فراوان با توجه به پیچیدگی شخصیت انسان.

علمی‌قادر به بیان رأی و نظر خویش نیستند، دانش‌آموزانی که نمی‌دانند چگونه و چه موقع صحبت کنند، بعضی از دانش‌آموزان در برخورد با همکلاسان خود نیز بسیار سرد و مشکل‌دار به نظر می‌رسند. در تأیید نظر بنده همکاران (دبیران و معاونین مدرسه) نیز موضوع را مورد تأیید قرار دادند و حتی بنده بارها همین تعداد اندک دانش‌آموزان را در موفقیت‌های مختلف از قبیل ساعات درس، زنگ تفریح، ساعات ورزش، به هنگام کار در آزمایشگاه و کارگاه، اوقات بیکاری در مدرسه بدقت رفتار و اعمال‌شان را مورد بررسی قرار دادم. البته لازم به ذکر است که تعداد اینان در مجموع درصد ناچیزی از مدرسه را شامل می‌شود. بارها سعی کرده‌ام به طرق مختلف در رابطه با این مشکل دانش‌آموزان کارهایی کرده باشم با همکاری کادر مدرسه اقداماتی نیز انجام داده‌ام که گاهی مؤثر واقع شده و در مورد بعضی‌ها نیز بی‌تأثیر بوده است. بالاخره چاره را در این دیدم که از راه علمی و عملی (پژوهش) وارد شوم

ضربه مغزی

بخش بهداشت: مدیرت HSE، شرکت ملی نفت ایران
به انتخاب: دکتر ابوالفضل بختیاری

bakhtiari.abolfazl@gmail.com

در یک جشن خانوادگی، خانمی پایش به سنگی خورد و با بشقاب غذا در دستش به زمین خورد. علت زمین خوردنش کفش جدیدش بود که هنوز به آن عادت نکرده بود. دوستان کمک کرده و او را از زمین بلند و بر نیمکتی نشاندند و جویای حالش شدند. جواب داد حالش خوب است و ناراحتی ندارد. مهماندار بشقاب جدیدی باغذا به ایشان داد. خانم بعد از ظهر خوبی را به اتفاق دوستان فامیلش گذراند و بسیار راضی به اتفاق همسرش به خانه برگشت. چند ساعت بعد، همسر آن خانم به دوستانی که در آن جشن بودند تلفن کرد و اطلاع داد که خانمش را به بیمارستان برده اند. آن خانم در ساعت ۱۸ همان روز در بیمارستان فوت کرد و پزشکان علت مرگ را سکتة مغزی تشخیص دادند (Accident vasculaire cérébral).

چند لحظه از وقت خود را به مطالبی که در پی می‌آیند معطوف کنید، شاید روزی شما با چنین اتفاقی برخورد کنید و بتوانید زندگی شخصی رانجات دهید.

یک متخصص اعصاب (نرولوگ) می‌گوید: "بعد از یک ضربه مغزی که منجر به خون ریزی رگی در ناحیه مغز شده، اگر شخص ضربه دیده را در زمانی کمتر از سه ساعت به بیمارستان برسانند امکان بر طرف کردن حادثه و نجات شخص بسیار زیاد است. ولی همواره باید قادر به تشخیص حادثه بود و این عمل بسیار ساده است."

پزشک متخصص می‌گوید: "مهمترین وظیفه، تشخیص حادثه خون ریزی مغزی است و بعد از تشخیص و قبل از سه ساعت باید شخص را به پزشک رساند."

متخصص می‌گوید، "یک شاهد حادثه" با آشنا بودن به علائم خون ریزی مغزی می‌تواند با سه سؤال ساده از مریض به سهولت او را نجات دهد. اگر در آن جشن یک نفر سؤال‌های زیر را از آن خانم پرسیده بود حتماً آن خانم جوان اکنون زنده بود.

۱- از بیمار یا شخص ضربه مغزی خورده بخواهید بچند. ۲- از بیمار یا شخص ضربه خورده بخواهید دو دستش را بالا نگه دارد.

۳- از بیمار یا شخص ضربه مغزی خورده بخواهید یک جمله ساده را تکرار کند.

مثلاً بگوید: خورشید در آسمان بسیار خوب می‌درخشد.

اگر بیمار یا شخص ضربه مغزی خورده قادر به انجام یکی از این کارها نباشد باید فوری اورژانس را خبر کرده و بیمار را به بیمارستان منتقل کرده و به مسئول مربوطه عدم اجرای یک یا چند اعمال فوق را اطلاع داده تا ایشان پزشک را در جریان گذارد.

یک متخصص قلب و اعصاب می‌گوید: "اگر کسی این پیام را دریافت کند و حداقل آن را برای ده نفر دیگر ارسال دارد، مطمئن باشید که در زندگی‌اش جان یک یا چند فرد را نجات داده است."

توجه کنید، تعداد افرادی که این روزها با اینترنت کار می‌کنند در دنیا چقدر است و اگر ده نفر به ده نفر دیگر این پیام را ایمیل و ارسال دارند، تعداد افراد آشنا با این سؤال‌ها به صورت تابع نمایی در کمتر از یک ماه به میلیون‌ها نفر خواهد رسید.

صحبت کرده و راضی بودند. بالاخره بعد از اجرا، به ارزیابی فعالیت‌های گروهی اقدام و مشخص گردید که دانش‌آموزان مورد نظر در هفته اول فعالیت‌شان چندان چشمگیر نبوده، بلکه بتدریج با گروه همکاری خوبی نشان داده‌اند. نتایج کلی حاصل از اجرای فعالیت‌ها در نتایج تست‌ها بیشتر به چشم می‌خورد.

محدودیت‌ها و موانع اجرای پژوهش:

- ۱- عدم درک سؤالات از سوی آزمودنی‌ها در پاسخ دهی به آزمون در هر دو نوبت
- ۲- استاندارد نبودن این تست یا آزمون با هنجارهای جامعه ما
- ۳- محدود بودن نمونه‌ای که در آن احتمال اشتباه و خطا را چندین برابر می‌کند.
- ۴- وجود متغیرهای مزاحم دیگر و غیره ...

تصمیم نهایی:

در نهایت می‌توان چنین بیان کرد که فعالیت‌های گروهی هر چند در مدت اندک اجرا شد و آزمون‌ها فرصت کوتاهی یافتند تا با همدیگر کار کنند و نسبت به هم شناخت پیدا کرده و انس و صمیمیت پیدا کنند. ولی رشد قابل توجهی از نظر نمرات رشد اجتماعی داشتند. باید اضافه کنم که فعالیت‌های گروهی از جمله مواردی است که در دراز مدت می‌توان تغییراتی را به واسطه آن ایجاد نمود.

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- قاسمی پویا، اقبال. (۱۳۸۲). راهنمای پژوهش در عمل، تهران: وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- ۲- وایتزمن، الیس. (۱۳۶۵). رشد اجتماعی؛ برای جوانان و خانواده‌ها، ترجمه: ع. سیما نظیری، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- ۳- خدایاری فرد، محمد. (۱۳۷۱). مسایل نوجوانان و جوانان، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- ۴- فضلی خانی، منوچهر. (۱۳۸۲). راهنمای تهیه و تدوین فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه دفتر آموزش و پرورش راهنمایی تحصیلی.
- ۵- فهرستی از عناوین پژوهش‌های موجود در سایت اینترنت.

توانایی‌های بالقوه فرد در موقعیت‌های متفاوت

- دادن مسئولیت برای سنجش و تقویت توانایی و پشتکار نوجوان

- به وجود آوردن قدرت تصمیم‌گیری و دادن اجازه تصمیم‌گیری در امورات شخصی (با نظارت مستقیم و غیر مستقیم)

- داشتن رابطه صمیمی و عاطفی از طرف خانواده و دبیران به منظور تقویت نقاط قوت و کاهش اضطراب‌ها

- عدم سخت‌گیری‌های بی‌مورد در مورد امور جزئی و تفهیم نمودن اهمیت مسایل زندگی

- داشتن دیدگاه مثبت و خوش بینانه در ارتباط با تصمیمات آنان و ارج نهادن به تصمیمات منطقی‌شان

- داشتن اطلاع کافی از سلامت جسمانی آنان و در صورت لزوم ارجاع دادن به پزشک متخصص برای اطمینان از سلامتی‌شان

روانشناسان، میزان سازگاری فرد با جامعه و دیگران را متناسب با رشد اجتماعی فرد می‌دانند. بنابراین هر اندازه رشد اجتماعی فرد بالا باشد، محبوبیت و مقبولیت وی در گروه اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود

چگونگی نظارت و ارزیابی راه حل

جدید:

فعالیت‌های گروهی در چهار بخش روزنامه‌دیواری، برگزاری اردوی بازدید، اجرای مراسم‌های آغازین و مسئولیت اداره کتابخانه به صورت گروهی به دانش‌آموزان واگذار گردید. نمونه مورد نظر به پنج گروه تقسیم شده و به هر کدام از گروه‌ها فعالیت جداگانه‌ای محول گردید. در طول اجرای فعالیت‌ها ارتباط تنگاتنگی با دانش‌آموزان برقرار گردید و هفته‌های بعدی فعالیت‌ها تعویض شد و مسئولیت‌های تازه‌ای به آنان واگذار گردید. اما آنچه از فعالیت‌ها بیشتر به مذاق دانش‌آموزان خوش آمده بود، اول، برگزاری اردو و بازدید و سپس اجرای مراسم‌های آغازین بود. که دانش‌آموزان در اوقات تنهایی و خلوت‌شان با دوستان از این دو برنامه بیشتر